

Türkiye’de Yükseköğretimde İç Denetim Eğitiminin Mevcut Durumu ve Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme*

Berna TEZ**

ÖZET

Teknolojik gelişmelere paralel olarak iç denetim fonksiyonuna yeni sorumluluklar eklenmekte, bu durum mesleğin gerektirdiği yetkinliklere sahip iç denetçilere olan ihtiyacı giderek artırmaktadır. Bu ihtiyacın karşılanması, özellikle yükseköğretimdeki iç denetim eğitimlerine ağırlık verilmesi ve iç denetim konusunda farkındalığın geniş kitlelere yayılması ile mümkün olacaktır. Bu çalışma ile; Türkiye’de yükseköğretim sürecinde iç denetim ile ilgili derslerin verildiği üniversiteler ve programlar dikkate alınarak derslerin çeşitliliği ve sayıları, ders saatleri, türü, ön koşul ve AKTS değerleri kapsamında mevcut durumunun değerlendirilmesi ve iç denetim eğitiminin geleceğine ilişkin önerilerde bulunulması amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve içerik analizi yöntemi kullanılmış olup; Times Higher Education 2023 Dünya Üniversiteleri “öğretim” sıralamasına göre muhasebe ve finans alanında listelenen 52 Türk Üniversitesinin Nisan – Ağustos 2023 tarih aralığında, web sayfalarında ve ders bilgi paketlerinde yayınlanan nihai ders müfredatları incelenmiştir. Buna göre; iç denetimin iş dünyasındaki gelişim hızı dikkate alındığında, yükseköğretim sürecinde iç denetim eğitimi ile ilgili Türkiye’de istenilen düzeyde gelişmenin sağlanamadığı söylenebilir. Ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda, iç denetim mesleğinin önemini gelecekte de koruyabilmesi ve gelişimini sağlayabilmesi amacıyla çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İç denetim, iç denetim eğitimi, yükseköğretim

JEL Sınıflandırması: M41, M42

An Evaluation on the Current Situation and Future of Internal Audit Education in Higher Education in Turkey

ABSTRACT

In parallel with technological developments, new responsibilities are added to the internal audit function, and this situation gradually increases the need for internal auditors with the competencies required by the profession. Meeting this need will be possible by focusing on internal audit training, especially in higher education and spreading awareness about internal auditing to large audiences. This work; It is aimed to evaluate the current situation within the scope of the diversity and number of courses, course hours, type, prerequisites and ECTS values, and to make suggestions regarding the future of internal audit education, by taking into account the universities and programs where courses related to internal auditing are given in the higher education process in Turkey. Document analysis and content analysis methods, which are qualitative research methods, were used in the study; The final course curricula of 52 Turkish Universities listed in the field of accounting and finance according to the Times Higher Education 2023 World Universities "teaching" ranking, published on their web pages and course information packages between April and August 2023, were examined. According to this; considering the pace of development of internal auditing in the business world, it can be said that the desired level of development has not been achieved in Turkey regarding internal auditing education in higher education. In line with the results, various suggestions have been presented to ensure that the internal audit profession maintains its importance and develops in the future.

Keywords: Internal audit, internal audit training, higher education

Jel Classification: M41, M42

* **Makale Gönderim Tarihi:** 13.10.2023, **Makale Kabul Tarihi:** 06.01.2023, **Makale Türü:** Nitel Araştırma
Bu makalenin özeti, 1-4 Kasım 2023 tarihlerinde Trabzon’da düzenlenen VII. Uluslararası Muhasebe ve Finans Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur.

** Öğr. Gör. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Muratlı Meslek Yüksekokulu, bmadenli@nku.edu.tr ,
ORCID: 0000 0003 1309 1434.

1. GİRİŞ

Bir kurumun faaliyetlerinin geliştirilmesi ve bu faaliyetlere değer katılması amacıyla bağımsız ve tarafsız bir güvence ve danışmanlık faaliyeti olarak tanımlanan iç denetim, muhasebe alanında yaşanan skandallar sonrasında önemi giderek artan bir fonksiyon olarak karşımıza çıkmaktadır (TİDE, 2019: 18). İç denetim ifadesinin ilk defa 13. yüzyılda İtalyan Ticaret Merkezlerinde kullanıldığı ancak 19. yüzyıla kadar önemli bir gelişme göstermediği, özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında iç denetim faaliyetlerinde artış olduğu söylenebilir (Karaca, 2023: 57).

Teknolojide yaşanan gelişmeler ile iş dünyasının ve toplumun hızlı bir dönüşüm sürecine girdiği günümüzde; risklerin yönetilmesi, iç kontrollerin değerlendirilmesi ve yönetim süreçlerinin etkin işletilebilmesi açısından kurumlara önemli katkılar sunan iç denetim ile ilgili uygulamaların giderek arttığı ifade edilebilir. Bu durumun, iç denetim mesleğinin gerektirdiği yetkinliklerde çeşitli değişimler yaratacağı yönünde bir izlenim ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra kurumların faaliyetlerinin giderek karmaşık bir yapıya bürünmesi, iş yapma yöntemlerinin değişmesi gibi nedenlerle daha fazla iç denetçiye ihtiyaç olduğu ifade edilebilir.

İç denetim mesleğinin gerektirdiği güncel yetkinliklerin kazanılması ve iç denetçi sayısının artırılabilmesi için yükseköğretim düzeyinde iç denetim eğitiminin son derece önem arz ettiği düşünülmektedir. Ayrıca iç denetim konusunda sadece iş dünyasında değil toplumun tüm kesimlerinde farkındalığın artırılması ve iç denetim mesleği ile ilgili bilinç oluşturulabilmesi için iç denetim eğitimlerinin önemli bir role sahip olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada; Türkiye’de yükseköğretim sürecinde iç denetim eğitiminin hangi üniversiteler ve programlarda verildiği, derslerin çeşitliliği, türü, saati, ön koşul durumu ve AKTS değerleri dikkate alınarak mevcut durumunun değerlendirilmesi ve geleceğine ilişkin önerilerde bulunulması amaçlanmıştır. Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve içerik analizi yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Özellikle zamanın verimli kullanılması, örneklem verilerine kolay ulaşım sağlanabilmesi, düşük maliyetli olması ve çalışmaya özgünlük sağlaması açısından doküman analizi yönteminin kullanılmasının uygun olacağı kanaatine varılmıştır. Doküman analizi yöntemiyle, elde edilen verilerin çalışmanın amacına hizmet edecek şekilde anlamlı bilgilere dönüştürülmesi; içerik analizi yöntemiyle de elde edilen bilgilerden hareketle yükseköğretimde iç denetim eğitime ilişkin tespitlerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Times Higher Education (THE) tarafından yayınlanan “2023 Dünya Üniversite Sıralamaları” (www.timeshighereducation.com, 2023) içerisinde, “öğretim” kriterine göre listelenen ve “muhasebe ve finans” alanında yer alan 52 Türk üniversitesinin web sayfalarındaki ve ders bilgi paketlerindeki nihai ders müfredatları, Nisan – Ağustos 2023 tarih aralığında incelenerek ilgili verilerin Microsoft 365 Uygulamaları Excel (Sürüm 2307) programına kaydı gerçekleştirilmiştir. Filtreleme yöntemi kullanılarak araştırma bulguları raporlanmıştır.

Çalışmada; iç denetimin tanımı ve tarihsel süreç içerisindeki gelişimine değinilerek, iç denetim mesleğinin önemi ve geleceği hakkında literatürde ortaya konulan görüşlere yer vermeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra iç denetim eğitimlerinin yükseköğretim açısından öneminden bahsedilerek, yükseköğretim sürecinde iç denetim eğitimi üzerine yapılan çalışmalar incelenmiştir. Son olarak araştırma kapsamında elde edilen bulgulara yer verilmiş, yükseköğretim açısından iç denetim eğitimi ile ilgili değerlendirmeler yapılarak iç denetim eğitiminin geleceğine ilişkin öneriler sunulmuştur.

2. İÇ DENETİMİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE GELİŞİMİ

Denetim alanındaki ilk uygulamaların, milattan önceki yıllarda hile kaynaklı vergi avantajı sağlamaya yönelik işlemlerin incelenmesi ile ilgili olduğu; özellikle Roma, Yunan, İtalyan medeniyetlerinde günümüz iç denetim faaliyetlerine benzer nitelikte denetim faaliyetlerinin yürütüldüğü görülmektedir. İç denetçilik anlamında ilk uygulamaların yine ABD'deki demiryolu şirketlerinde görüldüğü belirtilmektedir (Karaca, 2023: 56-58).

Sanayi devrimi ile işletme sayılarında ve faaliyet gösterilen sektörlerde yaşanan artışlar iç denetim faaliyetlerine olan ihtiyacı artırmış ve 2. Dünya Savaşı sonrasında iç denetim faaliyetleri modern yapıya kavuşmuştur (Adiloğlu, 2011:17). Özellikle iç denetim alanında standartların oluşturulması, uygulamaların niteliğinin iyileştirilmesi ve küresel farkındalık yaratabilmek amacıyla 1941 yılında İç Denetçiler Enstitüsü'nün (The Institute of Internal Auditors-IIA) kurulması ile iç denetimin önemli bir gelişim yaşadığı ifade edilebilir (Yıldız ve Yılmaz, 2020: 258-259).

İç denetim alanında önemli bir otorite olarak kabul edilen The Institute of Internal Auditörs (IIA) tarafından iç denetim, “*bir kurumun faaliyetlerini geliştirmek ve onlara değer katmak amacıyla güden bağımsız ve objektif bir güvence ve danışmanlık faaliyeti*” olarak tanımlanmıştır. Yine IIA tarafından iç denetimin misyonu, “*Risk bazlı, objektif güvence sağlayarak, tavsiye ve öngörülerle organizasyonel değeri korumak ve geliştirmek*” olarak açıklanmaktadır (<https://www.theiia.org/>, 2023).

İç denetim; 1950'li yıllarda işletmelere muhasebe kayıtlarının kontrolü açısından önemli katkılar sunmakta iken, 1960'lı yıllarda işlemlerin uygunluğunun değerlendirilmesi amacıyla kullanılmıştır. 1970'lere gelindiğinde işletme prosedürlerinin değerlendirilmesi rolüne de sahip olan iç denetim fonksiyonu, 1980 ve 1990'lı yıllarda özellikle iç kontrollerin incelenmesi ve raporlanması yönüyle işletmelere fayda sağlamıştır (Munteanu ve Zaharia, 2014: 2239). 2000'li yıllarda küreselleşmenin hız kazanması sonucu işletme faaliyetleri kompleks bir yapıya dönüşmüş ve işletme sahipleri faaliyetlerin yürütülmesinde yetersiz kaldığı için farklı kişilere yetkiler vererek bu faaliyetlerin yürütülmesi sağlanmıştır. Vekalet teorisi olarak adlandırılan bu durumun, işletme sahiplerinin iş süreçlerinden uzaklaşmalarına ve yetki verdikleri kişiler hakkında endişe duymalarına neden olduğu söylenebilir (Öner ve Uyar, 2018: 68).

Tüm bu gelişmeler iç denetimin önemini artırarak 2010'lu yıllara gelindiğinde iç denetim faaliyetlerinin kapsamının genişlemesine yol açmıştır. İç denetim; risk yönetimi ve risklerin değerlendirmesi hususunda işletme faaliyetlerinin raporlanması, ilave değer yaratılması, iç denetimin konsolidasyonunun sağlanması, finansal risk yönetiminin kapasitesinin belirlenmesi gibi yeni rollere kavuşmuştur (Munteanu ve Zaharia, 2014: 2239). Böylece son 20 yılda vekalet teorisinin yerini denetim ve risk toplumunun görüşlerine bıraktığı, buna bağlı olarak kontrol mekanizmalarında önemli değişikliklerin meydana geldiği söylenebilir. İç denetim faaliyetlerinin gelecekteki gelişimini ise; verimli veriye erişim imkanı ve uygulanması, işletmeyi etkileyen değer zinciri ve küreselleşme olarak ifade edilen üç itici gücün etkileyeceği üzerinde durulmaktadır. Bu doğrultuda iç denetimin 2030'lu yıllarda; işletmenin tüm birimleri arasında işbirliğini ve koordinasyonu sağlayan, dijitalleşmenin

fırsatlarından yararlanarak bilişim teknolojilerini en üst düzeyde kullanan, uzmanlaşmış ve teknik bilgi çeşitliliği geniş ekip üyelerinden oluşan, veri analizi ve raporlamasının modern teknikler ile gerçekleştirildiği, sürdürülebilir kalkınma amaçlarının ön plana çıktığı bir fonksiyon olarak işletme üst yönetimine önemli katkıları olacağı ifade edilmektedir (Jokipii ve Rautiainen, 2023: 7).

3. İÇ DENETİM MESLEĞİNİN ÖNEMİ VE GÜNCEL DURUMU

İş dünyasında başarının ön koşullarından biri de yaşanan hızlı değişimlere çabuk adapte olunabilmesidir. Özellikle bilgi kullanıcılarının bu alanda ihtiyaç duydukları bilgilere ve raporlara güven düzeyini artırabilecek doğrultuda gelişimin ve iyileştirmelerin yapıyor olması önem arz etmektedir. Bu noktada iç denetim fonksiyonunun öncelikli sorumluluklarından biri de kurumsal sürdürülebilirliği destekleyerek, değişimlere karşı hazırlıklı olunması konusunda yol gösterici olmaktır (Görmen ve Korkmaz, 2022: 95). Bu nedenle hem özel hem de kamu sektöründe yetkin, günceli takip eden ve bilgi donanımı yüksek iç denetçilere olan ihtiyacın giderek arttığı ifade edilebilir (Kurnaz ve Serçemeli, 2018: 226).

İşletme kontrollerinin etkinliğini ve yeterliliğini, varlıkların korunması için alınan önlemleri, risk yönetim sistemini, yürütülen faaliyetlerin politika ve düzenlemelerle uyumunu inceleyip değerlendirerek işletmenin amaç ve hedeflerine ulaşmasında üst yönetime güvence ve danışmanlık hizmeti sunan iç denetim fonksiyonunun (Koç, 2022: 108) yönetim kontrol aracı olarak kullanıldığı söylenebilir (Tiftik, 2022: 60).

Günümüzde iç denetim faaliyetleri sadece kurum içi çalışanlar tarafından yürütülen bir faaliyet değil, kurum dışından alınabilen bir denetim hizmeti haline dönüşmüştür. İç Denetçiler Enstitüsü tarafından 7 Ekim 2019 tarihinde yapılan açıklamaya göre; işletmeler açısından kurumsal kültürün güvenilirliğinin sağlanabilmesinde iç denetçilerin önemli rolleri olduğu ifade edilerek, kurumsal kültürün denetlenmesi faaliyetinin iç denetim fonksiyonu için yeni bir faaliyet olduğu ve meslekte kültürel bir değişim ve dönüşüm gerektiği belirtilmektedir (Bircan, 2020: 69-70).

İç denetim mesleği başlangıçta kontrol odaklı bir işlev üstlenmişken; işletme birimleri ve üst yönetim ile koordinasyonu sağlama açısından iletişim fonksiyonuna da kavuşmuştur. İletişim rolü, iç denetim biriminde çalışan personelin farklı alanlarda bilgi sahibi olmasına ve buna bağlı olarak yüksek yetkinliğe sahip çalışanlar haline gelmelerine imkân tanımıştır. Bu sayede mesleğe eğitim rolü de ilave olmuştur. Ayrıca işletmenin amaç ve hedefleri doğrultusunda sahip olduğu stratejik bilgileri kullanarak işletme faaliyetlerinin gelişimini sağlama yönüyle gelişim fonksiyonunu da yerine getirmektedir. IIA tarafından iç denetçilere yapılan bir anket çalışmasında; iç denetim mesleğine ilave olan yeni sorumluluklar ile iç denetçilerin yeteneklerini, bilgilerini ve denetim araç ve tekniklerini sürekli olarak güncellemeleri ve geliştirmeleri gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Özdoğan ve Öncü, 2016: 20).

Geleceğin denetçileri, temel bilgilere sahip bilgi kullanıcılarının sahip olmadığı, birikimli bilgiye sahip olmalıdır. Özellikle iş dünyasında bilgi teknolojilerinin kullanımının giderek arttığı günümüzde, ilgili bilgi teknolojilerini kullanan denetçilerin de yıldızının parlayacağı hatta uluslararası geçerliliği olan sertifikalar ile evrensel ölçekte hizmet verebilme

imkanına sahip olunacağı ifade edilmektedir (Ağca, 2007: 47). İç denetim mesleğinin evrildiği yeni iş ortamında iç denetçilerin; robot yazılımlar, yapay zekâ uygulamaları gibi gelişen ve dijital teknolojileri iyi derece kullanabilen, bu teknolojilerin potansiyel risk ve fırsatlarını öngörebilen, iletişim becerileri kuvvetli, yenilikçi ve yetkin olmaları beklenmektedir (Bircan, 2020: 73-82). Hızlı teknolojik gelişmelere rağmen, iç denetçilerin bu dönüşüme ayak uyduramaması ve yapay zekanın kontrol ettiği sistemlerin artması ile iç denetçilik mesleğinin yok olma tehlikesi ile karşılaşacağı ifade edilmektedir (Sabuncu, 2018: 788).

Günümüzde olumlu teknolojik gelişmelerin yanı sıra; Covid-19 salgını, yangınlar, depremler vb. gibi olumsuz çevresel olayların yaşanması, gelecekte de buna benzer olayların tekrar ortaya çıkabilme olasılığını düşündürmektedir. Bu nedenle gelecekteki teknolojik gelişmelerin, bu riskleri de öngörür nitelikte uzaktan iş yapabilme kabiliyetine sahip yeni ortamlar yaratacağı öngörülmektedir.

İç denetçilerin bu gelişmeler ışığında, eğitimlerinde veya fiilen sahaya gidemediği durumlarda doğru senaryolar simüle edebilmesi için Sanal Gerçeklik (Virtual Reality-VR) ve Artırılmış Gerçeklik (Augmented Reality-AR) kullanılabileceği ifade edilmektedir. Denetim ve inceleme faaliyetlerinin yürütülmesinde üç boyutlu grafiklerden faydalanılabileceği, ayrıca analiz yapabilmek için Monte Carlo simülasyonları veya WHAT-IF teknolojileri kullanılabileceği belirtilmektedir (Görmen ve Korkmaz, 2022: 101).

İç denetim mesleğinin gelişimi ile ilgili yukarıda aktarılanların yanı sıra Rainer Lenz'in ve Kim K. Jeppesen'in 2022 yılında yayınlanan çalışmaları, iç denetim mesleğinin geleceğine dair çarpıcı ifadelerle yer vermektedir. Buna göre; mevzuat düzenleyiciler tarafından, iç denetimin toplum açısından sahip olduğu değerin ve IIA'in tanımına göre yapılan işlerin çeşitliliğinin anlaşılacağı belirtilmekte; işletme yönetiminin, iç denetimin şirkete nasıl değer katabileceği hususunda bir anlayışa sahip olmadığı ifade edilmektedir (Akıncı, 2023: 96). Bunun yanı sıra sürekli denetimin, geleneksel denetimi tamamlayıcı ve risk odaklı bir anlayışla operasyonel faaliyetlerin otomatikleşmesine neden olacağı ve böylece iç denetim fonksiyonunun gelecekte önemli ölçüde değişeceği belirtilmektedir (Wagner, 2016: 3251).

Dünya Ekonomik Forumu tarafından 20 Ekim 2020 tarihlerinde yayınlanan "Mesleklerin Geleceği" raporuna göre muhasebe ve denetim mesleğinin "talebi azalan meslekler" listesinde dördüncü sırada olduğu (<https://www.weforum.org,2020>) ve 30 Nisan 2023 tarihlerinde yayınlanan "Mesleklerin Geleceği" raporunda ise "2023-2027 yılları arasında kaybolacak meslekler" içerisinde muhasebe ve denetim mesleğinin yer almaktadır (<https://www.weforum.org,2023>). Bu durumun iç denetim mesleğinin geleceğine dair belirsizlikleri gündeme getirdiği, bu nedenle mesleğin daha etkili ve ilgi çekici olabilmesi adına beş ana eylem alanı (5P) belirlendiği ifade edilmektedir. "Gezegen (planet)", "Refah (prosperity)", "Kamu (public)", "Meslek (profession)" ve "İnsanlar (people)" olarak açıklanan eylem alanları ile iç denetim mesleğinin "**yönetişim bahçivani**" olarak konumlandırılması gerekliliği üzerinde durulmaktadır. İç denetim açısından yönetişimin temel alan olması gerektiği, ayrıca iç denetçilerin; tohumları eken, bitkileri gübreleyen, sulamayı sağlayan, hava durumunu sürekli kontrol ederek bitkinin yetiştirilmesini buna göre ayarlayan, yabani otları temizleyen ve tüm bunları yaparken sabırlı, alçakgönüllü, sonuç ve ürün odaklı bir "**bahçivan**" gibi çalışıyor olması gerektiği belirtilmektedir. Bunun yanı sıra, "Süreç Madenciliği"nin iç

denetim için devrim niteliğinde olduğu, bu sayede iç denetçilerin, çok sayıda birikmiş veriyi daha iyi görebilme ve bu verileri eyleme geçirilebilir bilgilere dönüştürebilme imkanına sahip olacakları belirtilmektedir (Akıncı, 2023: 85-100).

Gelecekteki belirsizliklere dayalı olarak iç denetim mesleğinin ilgi çekici kılınması ve iş dünyasında önemli bir yere konumlandırılabilmesi, sadece iş dünyasında değil toplumun

diğer kesimlerinde de iç denetim konusunda yeterli bilgi seviyesine ulaşılması ile mümkün olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle iç denetimin sadece sahadaki uygulamalarına odaklanılmaması gerektiği, aksine iç denetim konusunda toplumun bilinçlendirilmesi ve daha çok iç denetçi yetiştirilebilmesi amacıyla eğitime odaklanılması gerektiği önerilmektedir. Bu doğrultuda iç denetim alanındaki IIA, Türkiye İç Denetim Enstitüsü (TİDE) gibi kuruluşların iş dünyasını hedefleyen eğitimlerinin yanı sıra, iç denetimin topluma nüfuz edebilmesi için yükseköğretimde de iç denetimle ilgili önemli eğitimlerin veriliyor olmasının ve buna ilişkin gerekli düzenlemelerin zaman kaybetmeden yapıyor olmasının mesleğin geleceği açısından önem arz ettiği düşünülmektedir.

4. DENETİM EĞİTİMİNİN YÜKSEKÖĞRETİMDEKİ YERİ

Günümüzde muhasebe alanında meslek mensubu yetiştirmek için ya ön lisans programlarından ya da İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde özellikle işletme bölümünde lisans düzeyindeki bölümlerden eğitim alınabilmektedir. Oysaki 1981 yılında sadece muhasebe alanında eğitim yapan muhasebe fakültelerinin kurulması gerektiği vurgulanmış ancak günümüzde bile hala tam olarak uygulanamamıştır (Akdoğan ve Umut Doğan, 2022: 397). Üniversitelerde önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde verilen muhasebe eğitiminin güncel bilgiler içermesi, mesleğin güvenilir ve doğru bilgileri üretebilmesi açısından son derece önemlidir. Ülkemizde muhasebe alanındaki eğitimleri etkileyen ilk düzenleme 1994 yılında uygulanmaya başlanan Tekdüzen Muhasebe Sistemi'dir. Yapılan düzenlemeler çerçevesinde üniversitelerin başta işletme, muhasebe, finans bölümleri olmak üzere ilgili diğer bölümlerinde ders müfredatları güncellenmiştir. Yine TFRS'lere ilişkin yapılan düzenlemeler ile muhasebe alanında yeni bir dönem başlamış, bu doğrultuda muhasebe eğitiminde güncelliği koruyabilmek amacıyla ilgili müfredatlar tekrar gözden geçirilerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır (Kıllı ve Küçüktüfekçi, 2018: 44).

Ülkemizde denetim alanına ilişkin olarak "Muhasebe Denetimi", "Bağımsız Denetim", "Denetim" adlarıyla ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde derslerin yaklaşık otuz yıllık bir geçmişe sahip olduğu ve denetim alanında yaşanan gelişmelere paralel olarak yükseköğretim müfredatlarının da bu doğrultuda güncellendiği söylenebilir. Özellikle denetim grubu derslere; "Uluslararası Denetim Standartları", "Türkiye Denetim Standartları", "Bağımsız Denetim Standartları" gibi derslerin de ilave edildiği ve genel olarak yüksek lisans ve doktora düzeyinde verildiği ifade edilebilir. Buna rağmen, yüksek lisans ve doktora düzeyinde hala denetim alanında yeterli çeşitliliğe sahip olmayan üniversitelerin de olduğu görülmektedir.

İç denetim ile ilgili yükseköğretim düzeyindeki eğitimin ise bağımsız denetime nazaran önemli ölçüde az olduğu, "Denetim" veya "Muhasebe Denetimi" olarak adlandırılan temel

denetim grubu derslerinin içeriğinde diğer konulara göre iç denetime daha az yer verildiği ifade edilmektedir (Deran , Erduru, ve Özşahin Koç, 2022: 572). Bu durum iç denetim alanında yeterli yetkinliğin kazanılamamasına, mesleğin icra edilmesinde sıkıntıların yaşanmasına neden olmaktadır. Özdoğan ve Öncü tarafından yapılan çalışmada; 402 iç denetçiye uygulanan anket sonucunda katılımcıların %59,2’sinin (238) lisans, %34’ünün (137) ise yüksek lisans düzeyinde eğitim aldıkları tespit edilmiştir (Özdoğan ve Öncü, 2016: 23). İç denetçilik mesleğini yürütenlerin çoğunluğunun lisans ve yüksek lisans mezunu olduğu düşünülürse iç denetim eğitimine bu düzeylerde ağırlık veriliyor olmasının önem arz ettiği söylenebilir.

Mevcut durumda, iç denetim konusunda yeterli donanımına sahip günceli takip eden iç denetçilere ihtiyaç olduğu bir gerçektir. Bu ihtiyacın karşılanması üniversitelerin eğitim müfredatlarını yeterli düzeyde temel ve uygulamalı olarak güncellemesi ve özellikle iç denetim derslerine yer vermesi ile olacaktır (Kurnaz ve Serçemeli, 2018: 226).

5. LİTERATÜR TARAMASI

Yükseköğretimde iç denetim eğitimi ile ilgili sınırlı sayıda araştırma ve yayın bulunmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Foster ve Greenawalt (1995) tarafından yapılan çalışmada; İngiltere, Avustralya, Yeni Zelanda, Fransa, Amerika ve Sovyetler Birliği’nde yer alan üniversitelerdeki iç denetim eğitimine ilişkin ders içeriklerinin ve program müfredatlarının karşılaştırıldığı ve iç denetim eğitiminin tarihsel sürecinin ele alındığı görülmektedir. İç denetim eğitiminde tespit edilen farklılıkların, kültürel farklılıklar ile öğrencilerin karakteristik özelliklerindeki farklılıklardan meydana geldiği ifade edilmektedir.

Vinten (2004) çalışmasında; denetim toplumunun genişleyen ihtiyaçlarına paralel olarak, iç denetimin gerekliliklerinin devamlı olarak karşılanabildiği yenilikçi müfredatlara ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir.

A. Ağca (2007) tarafından yapılan çalışmada; muhasebe ve denetim alanındaki akademisyenlerden, bilgi teknolojileri hakkında bilgi seviyeleri, denetim ile ilgili derslerin içerikleri ve kullanılan materyallerin yeterliliği hakkında görüşleri alınmıştır. Buna göre; genç akademisyenlerin bilgi teknolojilerine olan ilgilerinin daha yüksek olduğu, denetim ve muhasebe alanındaki akademisyenlerin mesleki teknolojilerdeki gelişmeleri yakından izleyemediği, ancak belirtilen bilgi teknolojilerine ilişkin temel bilgilerin üniversitede öğrenilmesi gerektiği hususunda görüş bildirdikleri ifade edilmektedir.

Güney Afrika’daki üniversitelerin muhasebe öğrencilerine vermiş olduğu bilişim teknolojileri eğitimi üzerine P L Wessels’in (2007) yapmış olduğu çalışmada, denetim dersine ilişkin de çeşitli tespitler ortaya konmaktadır. Buna göre; üniversite eğitiminin ilk üç yılında denetim derslerinin %11 gibi bir ağırlığa sahip olduğu, ancak ders içeriği açısından üniversitelerin birbirinden farklılık gösterdiği ifade edilmektedir.

Drake (2011) çalışmasında, üniversitelerdeki denetim eğitiminde deneysel eğitim yöntemi olarak “yaşayan vaka (living case)” ların kullanılabileceği ve bu vakaların ise özellikle

medyada yayınlanan kurumsal başarısızlıklar ile ilgili hikayelerden oluşturulabileceğini belirtmektedir. Ayrıca bu yöntem ile dersi veren öğretim elemanının amacının pratik ve sosyal yönleri dengelemek olduğu ifade edilmektedir.

M. Erdoğan (2012) çalışmasında, VUK-TFRS geçiş sürecinde üniversitelerdeki denetim eğitimini ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde incelemiş ve web tabanlı bir yazılım olan MOMTOS ile denetim uygulaması yapmıştır. Çalışmada TFRS esaslı denetim sistemi kurulması, işletilmesi ve yönetimi için ön lisans düzeyinde dört yarıyıl boyunca altı dersin, lisans düzeyinde sekiz yarıyıl boyunca sekiz farklı dersin, yüksek lisans düzeyinde dört yarıyıl boyunca altı dersin ve doktora düzeyinde iki yarıyıl boyunca iki dersin müfredatlarda yer alması gerektiği önerisinde bulunulmuştur.

Clune ve Gramling'in (2012) çalışmalarında, New York Stock Exchange (NYSE) borsasında listelenen işletmelerin iç denetçilerine uygulanan anket sonucuna göre, katılımcıların yarısından fazlasının başlangıç aşamasındaki iç denetçilerin işe alımlarında, üniversitelerin iç denetim programlarından yeni mezun olanları tercih ettikleri ifade edilmektedir. Bu nedenle; iç denetim alanında eğitim alan üniversite öğrencilerinin, işe alım süreçlerinde başarılı olabilmelerini sağlayacak niteliklerin geliştirilmesi amacıyla mesleğin uygulayıcıları ve IIA gibi meslek örgütleri ile iş birliği yapılması önerisinde bulunulmaktadır.

Barac vd. (2013) tarafından yapılan çalışmaya göre, özellikle Güney Afrika devlet teknoloji üniversitelerinin iç denetim programlarının, IIA'in yeterlilik çerçevesi veya küresel iç denetim müfredatını içermediği, bu nedenle IIA yeterlilik çerçevesine ve küresel iç denetim müfredatına uygunluğun değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra diğer üniversitelerde IIA yeterlilik çerçevesinin belirli alanlarının lisans düzeyinde ilk üç yılda, küresel iç denetim müfredatına ilişkin belirli bilgilerin ise lisansüstü dahil dört yıllık eğitim boyunca müfredatlarda yer aldığı belirtilmektedir.

Plant ve Slippers'in (2015), Güney Afrika'da lisansüstü iç denetim öğrencilerine yönelik yaptıkları çalışmada, öğrencilerin iletişim becerilerinin artırılması amacıyla "İş İletişim Yönetimi" dersinin müfredata konulması gerektiği belirtilmektedir.

Özdoğan ve Öncü'nün (2016) çalışmalarında, iç denetçilere anket uygulanarak iç denetim mesleğinin Türkiye'deki güncel durumu hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Ankete katılanların %31,3'ü (126) 20-29 ve %46,5'i (187) 30-39 yaş aralığında oldukları, iç denetçilerin güncel uygulamalar hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları yönünde %36 oranında fikir beyan edildiği, %44'ünün çalıştığı süre boyunca hiçbir eğitim almadığı ifade edilmiştir. Yine çalışmada, iç denetim mesleğinin başlangıçtaki gibi sadece kontrol işlevi üstlenmediği, mesleğin işletme yöneticileri için bir danışmanlık kaynağı olduğu (%83,3) sonucuna varılmıştır.

Kavut ve Adiloğlu'nun (2017) çalışmalarında, Türkiye'deki iç denetim eğitimi ile ilgili lisans-lisansüstü düzeyinde işletme bölümü özelinde, iç denetim eğitiminin geçmiş yıllara göre artış gösterdiği ancak yeterli seviyeye ulaşmadığı ifade edilmektedir.

E. Kurnaz ve M. Serçemeli (2018) tarafından üniversitelerde denetim eğitiminin etkinliğinin artırılması ve denetim grubu derslerinin güncellenmesine yönelik olarak yapılan araştırmada; iç denetimin ayrı bir akademik bilim dalı statüsüne kavuşturulması gerektiğinin ifade edilmektedir. İç denetim, iç kontrol ve kurumsal risk yönetimi gibi konularda lisansüstü çalışmaların desteklenmesi ve dijitalleşmenin denetim mesleğine etkisinin incelendiği çalışmaların teşvik edilmesi gerektiği, denetim grubu derslere ilişkin içeriklerin ve ders kitaplarının iç denetim alanındaki mesleki kuruluşların görüşlerine başvurularak güncellenmesi, üniversitelerde bu alanda çalıştaylar, söyleşiler, kariyer günleri gibi etkinliklere yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca lisans düzeyinde iç kontrol ve kurumsal risk yönetimi; yüksek lisans düzeyinde risk yönetimi odaklı iç denetim, bilgi teknolojileri ve iç denetim, uluslararası denetim; doktora düzeyinde ise siber riskler ve bilgi güvenliği gibi derslerin okutulması ile istenilen profile uygun iç denetçiler yetiştirilebileceği ifade edilmiştir.

Bircan (2020) tarafından yapılan çalışmada; iç denetim mesleğinde yapısal, kültürel ve dijital değişimin zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Anket sonuçlarına göre; iç denetçilerin yaşanan değişim ve dönüşüme karşı kendini hazır hissettikleri (%78,4), meslekteki değişimlere paralel olarak bilgi, beceri ve yeteneklerini yeterli gördükleri (%70,6), son 5 yıl içerisinde yeni iç denetim teknikleri kullandıkları (%84,3), iç denetim faaliyetleri kapsamında siber risk denetimi yaptıkları (%62,7) ifade edilmiştir. Ancak katılımcıların %58,8'inin iç denetim faaliyetlerinde robotik yazılımları hiç kullanmadıkları ifade edilmiştir. Katılımcıların sadece %13,7'sinin; siber riskler, suistimal ve usulsüzlükler, kurumsal kültürün ve iç kontrollerin etkinliğinin denetimi olarak sayılan bu denetimlerin tamamı için kendini yetkin gördükleri belirlenmiştir. Katılımcıların kendini en yetkin gördükleri denetim faaliyetinin ise iç kontrollerin etkinliğinin denetlenmesi (%92) olduğu ifade edilmiştir.

Chu, Florou ve Pope (2022) tarafından yapılan çalışmada; denetim eğitiminin, denetim kalitesi ve denetim ücreti üzerine olan etkileri incelenmektedir. Buna göre; denetim eğitimindeki heterojen yapının, denetim sonuçlarında da farklılık yarattığına dair kanıtların olduğu ifade edilmektedir.

X. Wang ve Y. Wang (2022) tarafından yapılan çalışmaya göre; öğrencilerin denetim mesleğine karşı ilgi duydukları, denetim eğitiminde uygulamaların artırılarak teorik öğrenmenin kolaylaştırılabileceği ve dersin zorunlu olabileceği üzerinde durulmaktadır.

6. TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİM SÜRECİNDE İÇ DENETİM EĞİTİMİ

6.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada; iç denetim mesleğinin geleceği açısından son derece önem arz eden iç denetim eğitiminin, Türkiye'de yükseköğretim sürecinde hangi üniversitelerde ve programlarda yer aldığını ortaya koymak, ders saatleri, türü, dili, AKTS değeri ve ön koşul durumu dikkate alınarak mevcut durumun değerlendirmesini yapmak ve iç denetim eğitiminin geleceğine ilişkin öneriler sunmak amaçlanmıştır.

6.2. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Türkiye’de Ağustos 2023 itibariyle 208 üniversite eğitim-öğretim faaliyeti yürütmekte olup, çalışmanın en önemli kısıtlarından biri olan zaman kısıtı nedeniyle incelemeye konu olacak üniversite sayısının sınırlandırılmasına karar verilmiştir. Bu nedenle çalışma kapsamına alınacak üniversitelerin belirlenmesinde; “THE” tarafından, öğretim, araştırma, alıntı, endüstriyel gelir, uluslararası görünüm olmak üzere beş kriterin ortalamaları dikkate alınarak hazırlanan 2023 Dünya Üniversiteleri Sıralamasının ele alınması gerektiği kanaatine varılmıştır (www.timeshighereducation.com, 2023).

Araştırmanın ana amacı olan iç denetim eğitiminin Türkiye’de yükseköğretim sürecindeki durumunun ortaya konabilmesi için, “THE” genel ortalamasına göre listelemenin anlamlı olmayacağı yargısına varılmış, bu nedenle öncelikle “öğretim(teaching)” kriteri dikkate alınarak listeleme yapılmıştır. Ardından; iç denetimin konu itibariyle muhasebe temel alanı içerisinde yer alması nedeniyle “THE” tarafından belirlenmiş konular içerisinde ilgili tek alan olan “muhasebe ve finans (accounting and finance)” alanı ikinci listeleme kriteri olarak belirlenmiş ve buna göre nihai liste oluşturulmuştur. Bu listede, toplam 62 Türk üniversitesi sıralama içerisinde yer alırken bunların 10 tanesi sıralama açısından uygunluk kriterlerini karşılamadığından “THE” tarafından “reporter” olarak sıralama dışı tutulmuştur (www.timeshighereducation.com,2023). Kalan 52 üniversite Tablo 1’de listelenmektedir. Tablo 1, “THE” sıralama ölçütlerinden “öğretim” kriteri göz önünde bulundurulduğunda muhasebe ve finans alanında 2023 yılı için Türkiye’deki en iyi üniversiteleri listelemektedir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve içerik analizi yöntemleri birlikte kullanılmaktadır. Doküman analizi, basılı veya elektronik tüm belgelerin incelenmesi için kullanılan sistemli bir yöntem olup, araştırılan konu hakkında bir anlayış oluşturmayı, verilerin incelenmesi ve yorumlanması ile ampirik bilgi geliştirmeyi amaçlar (Kıral, 2020: 173). Doküman analizi tek başına bir yöntem olarak kullanılabileceği gibi diğer araştırma yöntemlerini tamamlayıcı nitelikte işlev de görebilmektedir (Sak, Şahin Sak, Öneren Şendil, ve Nas, 2021: 232). İçerik analizi ise, metinlerin içerdiği anlamların ortaya çıkarılması veya verilmek istenen mesajın belirli bir sistematik izlenerek kavramların ve kategorilerin oluşturulması olarak ifade edilmektedir (Güler vd., 2015: 331).

Araştırma verileri, Nisan-Ağustos 2023 tarih aralığında Tablo 1’de listelenen üniversitelerin web sayfaları ve ders bilgi paketlerinde yayınlanan nihai ders müfredatları incelenerek elde edilmiştir. Bu doğrultuda ilgili web sayfaları ve bilgi paketlerinin güncel olmaması nedeniyle hatalı, eksik veya yanıltıcı verilere erişim ihtimali, çalışmanın bir diğer kısıtı olarak değerlendirilmektedir. Araştırma verileri, Microsoft 365 Uygulamaları Excel (Sürüm 2307) programına kaydedilerek filtreleme yöntemi ile araştırma bulguları oluşturulmuştur.

Tablo 1. THE 2023 Dünya Üniversiteleri “Öğretim” Sıralamasına Göre Muhasebe ve Finans Alanında Listelenen Türk Üniversiteleri

	Üniversite	Öğretim (Teaching)	Araştırma (Research)	Alıntı (Citations)	Endüstriyel Gelir (Industry Income)	Uluslararası Görünüm (International Outlook)	Genel (Overall)	Dünyadaki Genel Sırası (Rank)
1.	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	37,5	42,4	35,4	99,9	44,6	39,3-42,0	501-600
2.	Necmettin Erbakan Üniversitesi	33,7	12,7	26,9	39,6	31,5	24,4-29,7	1001-1200
3.	İstanbul Teknik Üniversitesi	31,9	355	29,1	100	42,6	34,0-39,2	601-800
4.	Koç Üniversitesi	30,7	42,3	56,1	100	49,3	42,1-44,9	401-500
5.	Hacettepe Üniversitesi	29	26,1	51,9	89,1	25,7	34,0-39,2	601-800
6.	Sabancı Üniversitesi	25,5	37,7	57	73,4	59,7	42,1-44,9	401-500
7.	İnönü Üniversitesi	24,6	8,4	15,5	39,6	17,6	10,4-18,3	1501+
8.	Boğaziçi Üniversitesi	24,4	24,6	39,8	54,1	41,8	29,8-33,9	801-1000
9.	Bilkent Üniversitesi	23,4	24,2	43,5	55,3	63,7	29,8-33,9	801-1000
10.	Anadolu Üniversitesi	23,1	11,3	32,9	40,5	22,9	18,4-24,3	1201-1500
11.	İstanbul Üniversitesi	22,1	20,8	32,4	48,3	31,5	24,4-29,7	1001-1200
12.	Ege Üniversitesi	21,8	13,3	19	46,7	24,1	18,4-24,3	1201-1500
13.	Sakarya Üniversitesi	21,2	11,3	46,2	54,2	27,3	24,4-29,7	1001-1200
14.	Gebze Teknik Üniversitesi	20,5	14,4	22,1	44,1	25,5	18,4-24,3	1201-1500
15.	Düzce Üniversitesi	20,4	14,6	56,7	83,5	26,6	29,8-33,9	801-1000
16.	Erciyes Üniversitesi	20	14,1	23,7	68,9	24,1	18,4-24,3	1201-1500
17.	Dicle Üniversitesi	19,5	8,4	10,9	37,1	17,7	10,4-18,3	1501+
18.	Bahçeşehir Üniversitesi	19,3	20,9	62,3	51,9	49,5	34,0-39,2	601-800
19.	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	19	11,4	30,3	39	27,6	18,4-24,3	1201-1500
20.	Atatürk Üniversitesi	18,8	14	37,2	37,3	20,4	18,4-24,3	1201-1500
21.	Yeditepe Üniversitesi	18,8	12,2	10,5	65,7	29,6	10,4-18,3	1501+
22.	Dokuz Eylül Üniversitesi	18,4	13,3	20,9	95,8	21,7	18,4-24,3	1201-1500
23.	Marmara Üniversitesi	18,3	10	24,1	40,4	26,3	18,4-24,3	1201-1500
24.	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	18,2	9,3	17,8	37,3	21,1	10,4-18,3	1501+
25.	Selçuk Üniversitesi	17,9	13	32,5	78	28,6	18,4-24,3	1201-1500
26.	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	17,7	9,9	66,4	37	22,7	29,8-33,9	801-1000
27.	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	17,4	14,8	17,1	37,2	19,8	10,4-18,3	1501+
28.	Kırıkkale Üniversitesi	17,4	17,6	16,2	36,9	17,1	10,4-18,3	1501+
29.	Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi	17,4	22,7	10,4	61	19,4	10,4-18,3	1501+
30.	Çukurova Üniversitesi	17,3	9,8	18,9	39,9	23,3	10,4-18,3	1501+
31.	Özyeğin Üniversitesi	17,2	20,1	46,6	41,2	48,8	29,8-33,9	801-1000
32.	Atılım Üniversitesi	17	9	52,7	37,3	40,7	24,4-29,7	1001-1200
33.	Başkent Üniversitesi	16,7	11,2	6	36,9	22,3	10,4-18,3	1501+
34.	Gaziantep Üniversitesi	16,6	9,8	21,5	36,9	31,1	10,4-18,3	1501+
35.	Bursa Uludağ Üniversitesi	16,3	10,1	15	43,1	28,3	10,4-18,3	1501+
36.	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	16,1	10,5	16,9	43,8	33,6	10,4-18,3	1501+
37.	Süleyman Demirel Üniversitesi	15,8	9,1	23,2	37,3	28,5	10,4-18,3	1501+
38.	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	15,7	8	30,5	37,3	28,5	18,4-24,3	1201-1500
39.	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	15,6	8,5	23,2	37,1	23	10,4-18,3	1501+
40.	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	15,6	8,8	16,9	37,1	20,1	10,4-18,3	1501+
41.	Akdeniz Üniversitesi	15,5	10,8	27,8	38,1	19,7	18,4-24,3	1201-1500
42.	Çankaya Üniversitesi	15,5	13,2	100	37,7	46,7	42,1-44,9	401-500
43.	Karadeniz Teknik Üniversitesi	14,3	9,5	19,7	40	19,6	10,4-18,3	1501+
44.	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	14,2	7,8	24,4	36,9	18,2	10,4-18,3	1501+
45.	İstanbul Medipol Üniversitesi	14,1	9,5	28,2	38	34,8	18,4-24,3	1201-1500
46.	Bozok Üniversitesi	13,8	8,7	30,2	38,4	27,7	18,4-24,3	1201-1500
47.	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	13,6	8,2	31,5	36,9	18,3	10,4-18,3	1501+
48.	Kocaeli Üniversitesi	13,4	8,8	14,4	39,2	22,4	10,4-18,3	1501+
49.	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	13,2	8,2	23,5	38,9	23,1	10,4-18,3	1501+
50.	Karabük Üniversitesi	13,1	8,8	37,2	37,2	42,6	18,4-24,3	1201-1500
51.	Aksaray Üniversitesi	12,7	8,5	22,2	37,2	24,8	10,4-18,3	1501+
52.	Uşak Üniversitesi	12,3	10	10,5	39,1	28,2	10,4-18,3	1501+

Kaynak: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2023/world-ranking>, (26.04.2023)

6.3. Araştırmanın Bulguları

6.3.1. Müfredatında İç Denetim ile İlgili Ders Bulunan Üniversiteler

Tablo 2’de görüldüğü gibi lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde başlığında “iç denetim”, “içsel denetim” ve “internal audit(ing)” içeren derslerin, incelenen toplam 52 üniversitenin %48,1’inde (25) yer verildiği görülmektedir. Üniversitelerin %51,9’unun (27); lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde ders müfredatlarında başlığında “iç denetim”, “içsel denetim” ve “internal audit(ing)” içeren hiçbir derse rastlanmadığı tespit edilmiştir. Başlığında “iç denetim”, “içsel denetim” ve “internal audit(ing)” içeren dersler, çalışmanın devamında “iç denetim ile ilgili dersler” olarak ifade edilecektir.

Tablo 2. Müfredatlarında İç Denetim ile İlgili Ders Bulunan Üniversiteler

THE Eğitim Sıralaması	Üniversite Adı	Lisans	Tezli YL	Tezsiz YL	Doktora
2.	Necmettin Erbakan Üniversitesi		x		
10.	Anadolu Üniversitesi	x	x		x
11.	İstanbul Üniversitesi	x	x	x	
13.	Sakarya Üniversitesi	x			
14.	Gebze Teknik Üniversitesi	x			
18.	Bahçeşehir Üniversitesi	x	x	x	
20.	Atatürk Üniversitesi		x		x
21.	Yeditepe Üniversitesi	x			
22.	Dokuz Eylül Üniversitesi	x			
23.	Marmara Üniversitesi	x	x		x
25.	Selçuk Üniversitesi	x			
30.	Çukurova Üniversitesi		x		x
31.	Özyegin Üniversitesi	x			
33.	Başkent Üniversitesi	x	x	x	
35.	Bursa Uludağ Üniversitesi			x	
37.	Süleyman Demirel Üniversitesi		x		
38.	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi		x		x
39.	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi		x		
41.	Akdeniz Üniversitesi		x	x	
43.	Karadeniz Teknik Üniversitesi		x		x
46.	Bozok Üniversitesi				x
47.	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	x	x		
48.	Kocaeli Üniversitesi				x
49.	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi			x	
52.	Uşak Üniversitesi	x			
	TOPLAM (n)	13	14	6	8
	YÜZDELİK ORANI (n/25)	52,0%	56,0%	24,0%	32,0%

Tablo 2’de ayrıca; müfredatında iç denetim ile ilgili ders olan lisans düzeyinde 13, tezli yüksek lisans düzeyinde 14, tezsiz yüksek lisans düzeyinde 6 ve doktora düzeyinde 8 üniversitenin olduğu görülebilmektedir. İlgili derslerin Anadolu ve Marmara Üniversitelerinde lisans, tezli yüksek lisans ve doktora düzeyinde; İstanbul, Bahçeşehir ve Başkent Üniversitelerinde ise lisans, tezli yüksek lisans ve tezsiz yüksek lisans düzeyinde verildiği görülmektedir. İç denetim eğitime ilişkin daha önce yapılan çalışmaların sonuçları ve özellikle teknolojik gelişmelerin her geçen gün daha da hız kazanması, iç denetim mesleğinin bu dönüşüme çok daha hızlı uyum sağlamasını zorunlu kılmıştır. Bulgular bu yönüyle değerlendirildiğinde yükseköğretimde henüz iç denetim eğitimi konusunda yeterli gelişmenin sağlanmadığı ifade edilebilir.

İç denetim eğitime özellikle lisans düzeyinde önem verilmesi gerektiği daha önce ifade edilmiştir. Tablo 2’deki araştırma bulguları incelendiğinde 25 üniversitenin %52’sinin lisans ve %56’sının yüksek lisans düzeyinde ilgili derslere yer verdiği, bu nedenle özellikle lisans müfredatlarında iç denetim ile ilgili derslere yer veren üniversite sayılarının istenilen düzeyde olmadığı yargısına varılmıştır. Lisans düzeyinde ilgili eğitimleri veren üniversite sayısının artırılabilmesi için, başta TİDE olmak üzere iç denetim konusunda faaliyet gösteren çeşitli meslek örgütlerinin farkındalık yaratan seminer, çalıştay veya eğitimler düzenlemesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

6.3.2. İç Denetim ile İlgili Verilen Derslerin Yükseköğretim Düzeylerine Göre Dağılımı

Tablo 3 iç denetim ile ilgili lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında verilen derslerin listesini göstermektedir. Buna göre; lisans düzeyinde on üç farklı üniversitede toplam 12 farklı ders listelenmiş olup, “İç Denetim” adlı dersin 6 farklı üniversitede, iki farklı bölümde; “TİDE İç Denetim Seminerleri” adlı dersin iki farklı üniversitede, bir bölümde verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca “TİDE İç Denetim” adlı dersin bir üniversitenin üç farklı bölümünde, “Risk Odaklı İç Denetim” dersinin ise bir üniversitenin dört farklı bölümünde verildiği gözlemlenmiştir. Tezli yüksek lisans düzeyinde 14 farklı üniversitede toplamda 15 çeşit ders listelenmiştir. “İç Denetim ve İç Kontrol” adlı dersin üç farklı üniversitenin iki farklı programında, “İç Kontrol ve İç Denetim” adlı dersin iki farklı üniversitenin iki farklı programında, “İç Kontrol ve İç Denetimin Temelleri” ve “İç Denetim ve Kontrol” derslerinin ise bir üniversitenin iki farklı programında yer aldığı tespit edilmiştir. Ders adları incelendiğinde, aynı kavramların farklı kullanımlarının söz konusu olduğu bu nedenle belirtilen derslerin aynı niteliklere ve aynı amaca sahip dersler olduğu ifade edilebilir.

Tablo 3. İç Denetim ile İlgili Verilen Derslerin Yükseköğretim Düzeylerine Göre Dağılımı

	DERS ADLARI	ÜNİVERSİTE SAYISI	BÖLÜM/PROGRAM SAYISI
LİSANS	İç Denetim	6	2
	TİDE İç Denetim Seminerleri	2	1
	Bankacılıkta İç Denetim	1	1
	Essentials of Internal Audit	1	1
	İç Denetimin Temelleri	1	1
	İç Denetim Seminerleri	1	1
	TİDE İç Denetim	1	3
	Risk Odaklı İç Denetim	1	4
	Interne Revision SeminareTIDE	1	1
	Internal Audit	1	1
	Kurumsallaşma ve İç Denetim	1	1
	İç Kontrol ve İç Denetim	1	1
TOPLAM: 12			
TEZLİ YÜKSEK LİSANS	İç Kontrol ve İç Denetimin Temelleri	1	2
	Internal Control And Internal Audit	1	1
	İç Denetim Teorisi ve Standartları	1	1
	Yerel Yönetimlerde İç Denetim Uygulamaları	1	1
	İç Denetim ve Risk Yönetimi	1	1
	Uluslararası İç Denetim Standartları	1	1
	İç Denetim	1	1
	İç Kontrol ve İç Denetim	2	2
	İç Denetim Standartları ve Kurumsal Risk Yönetimi	1	1
	İç Kontrol ve Denetim Uygulamaları	1	1
	İç Denetim ve Kontrol	1	2
	Bankalarda İç Denetim	1	1
	İç Denetim ve İç Kontrol	3	2
	İşletmelerde İç Denetim ve İç Kontrol Yapısı	1	1
	Sağlık Kurumlarında İç Denetim Sistemi	1	1
TOPLAM: 15			
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS	İç Denetim ve İç Kontrol	1	1
	İç Denetim ve Risk Yönetimi	1	2
	İç Denetim Standartları ve Kurumsal Risk Yönetimi	1	1
	İşletmelerde İç Denetim	1	1
	İşletmelerde İç Denetim ve İç Kontrol Yapısı	1	2
	İç Denetim	1	1
TOPLAM: 6			
DOKTORA	Internal Auditing	1	1
	İç Denetim	3	3
	Uluslararası İç Denetim Standartları	1	1
	İç Kontrol ve İç Denetim	2	2
	İç Denetim Standartları ve Uygulaması	1	1
	Bankalarda İçsel Denetim	1	1
TOPLAM: 6			

Tezsiz yüksek lisans düzeyinde altı farklı üniversitede beş farklı programda 6 çeşit dersin yer aldığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda, “İç Denetim ve Risk Yönetimi” ile “İşletmelerde İç Denetim ve İç Kontrol Yapısı” adlı derslerin birer üniversitenin iki farklı programında yer aldığı gözlemlenmiştir. Bu programlara çoğunlukla iş hayatından çalışanların başvurduğu, bu nedenle tezsiz yüksek lisans düzeyinde sunulan iç denetim ders çeşitliliğinin artırılmasının, iç denetim ile ilgili farkındalığın artırılması açısından önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

Doktora düzeyinde ise; sekiz farklı üniversitenin beş farklı programında toplam 6 çeşit dersin listelendiği görülmektedir. “İç Denetim” adlı dersin üç farklı üniversitede ve üç ayrı programda, “İç Kontrol ve İç Denetim” adlı dersin ise iki farklı üniversitenin iki ayrı programında verildiği tespit edilmiştir. İç denetim mesleğinin gelecekteki konumunun, akademisyenlerin bu alandaki yetkinlik ve donanımına dayalı olacağı öngörülmektedir. Bu nedenle akademik kariyerinin başında olan doktora öğrencilerinin, iç denetim konusunda kapsamlı eğitim almaları gerektiği düşünülmektedir.

Ayrıca Tablo 3’te; “İç Denetim” adlı dersin lisans, tezli-tezsiz yüksek lisans ve doktora düzeylerinde, “İç Kontrol ve İç Denetim” başlıklı dersin lisans, tezli yüksek lisans ve doktora düzeylerinde verildiği görülmektedir. Tezli yüksek lisans ve doktora düzeyinde ise “Uluslararası İç Denetim Standartları” dersinin müfredat kapsamında olduğu belirlenmiştir. Bazı üniversitelerde aynı adı taşıyan iç denetim ile ilgili derslerin, birbirini takip eden düzeylerde verildiği görülmektedir. Bu durumun, eğitim-öğretim sürecini aynı üniversitede devam ettiren öğrenciler açısından olumsuz bir izlenim bırakacağı, bu nedenle eğitim düzeylerine paralel olarak iç denetim ile ilgili derslerin, değişik adlarla ve genişleyen içerikleriyle müfredatlarda yer alması gerektiği düşünülmektedir.

6.3.3. İç Denetim ile İlgili Derslerin Özellikleri

Araştırma kapsamında, iç denetim ile ilgili verilen derslerin özellikleri incelenmiş ve Tablo 4’te özetlenmiştir.

Lisans Düzeyinde İç Denetim ile İlgili Derslerin Özellikleri

Verilen 12 farklı ders Tablo 4’te görüleceği gibi toplamda 25 kez listelenmiş olup; bu derslerin %84’ü (21) seçmeli, %12’si (3) zorunlu ders statüsündedir. Bir derse ilişkin veriye ulaşılamamıştır. Derslerin %44’ünün (11) Türkçe, diğer %44’ünün ise Almanca ve İngilizce (diğer) dillerinde verildiği belirlenmiştir. Derslerin %64’ünün (16) üç saatlik, %12’sinin (3) ise iki saatlik ders olduğu görülmektedir. Altı dersin verisine ulaşılamamıştır.

Tablo 4. Düzeylerine Göre İç Denetim ile İlgili Derslerin Özellikleri

		Lisans	Tezli Yüksek Lisans	Tezsiz Yüksek Lisans	Doktora
Listelenen Ders Sayısı		25	21	8	10
Ders Türü*	Seçmeli	84,0% (21)	76,2% (16)	100,0% (8)	80,0% (8)
	Zorunlu	12,0% (3)	14,3% (3)	0,0% (0)	10,0% (1)
	Veri Yok	1	1	0	0
Ders Dili	Türkçe	44,0% (11)	61,9% (13)	75,0% (6)	70,0% (7)
	Diğer	44,0% (11)	4,8% (1)	25,0% (2)	10,0% (1)
	Veri Yok	3	7	0	2
Ders Saati (T+U)	3+0	64,0% (16)	95,2% (20)	100,0% (8)	80,0% (8)
	2+0	12,0% (3)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)
	Diğer	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	10,0% (1)
	Veri Yok	6	1	0	1
AKTS Değeri	4	8,0% (2)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)
	5	68,0% (17)	9,5% (2)	0,0% (0)	10,0% (1)
	6	20,0% (5)	28,6% (6)	25,0% (2)	30,0% (3)
	7	0,0% (0)	33,3% (7)	33,3% (2)	50,0% (5)
	8	0,0% (0)	23,8% (5)	50,0% (3)	10,0% (1)
	10	0,0% (0)	4,8% (1)	16,7% (1)	0,0% (0)
	Veri Yok	1	0	0	0
Ön Koşul	Var	8,0% (2)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)
	Yok	32,0% (8)	33,3% (7)	50,0% (4)	50,0% (5)
	Veri Yok	15	14	4	5

* Tezli Yüksek Lisans ve Doktora düzeyinde birer dersin türü hem zorunlu hem de seçmeli olarak tespit edilmiştir. İlgili veri ders türü alanındaki yere işlenmemiştir.

Derslerin %8'inin (2) dört, %68'inin (17) beş ve %20'sinin (5) altı AKTS değerine sahip olduğu, bir dersin verisine ulaşamadığı belirlenmiştir. Derslerin %8'inin (2) ön koşul içerdiği, %32'sinin (8) ön koşul içermediği belirlenmiştir. %60'a denk gelen 15 dersin ise ön koşul ile ilgili verilerine ulaşılammıştır.

Bulgular incelendiğinde lisans düzeyinde iç denetim ile ilgili verilen derslerin, yüksek oranda seçmeli ve üç saatlik derslerden oluştuğu gözlemlenmektedir. Mesleğin geleceği açısından iç denetim alanında farkındalığın artırılmasının bir ihtiyaç olduğu, bu nedenle ilgili derslerin özellikle lisans düzeyinde zorunlu ders statüsünde verilmesinin ilgili ihtiyacı karşılayabilecek bir çözüm olabileceği düşünülmektedir.

Tezli Yüksek Lisans Düzeyinde İç Denetim ile İlgili Derslerin Özellikleri

Verilen 15 farklı ders Tablo 4'te görüleceği gibi toplamda 21 kez listelenmiş olup; derslerin %76,2'si (16) seçmeli, %14,3'ü zorunlu (3) derstir. Bir derse ilişkin veriye ulaşılammış olup, başka bir ders hem zorunlu hem de seçmeli olarak tespit edilmiş ve Tablo 4'e işlenmemiştir. Bu derslerin %61,9'unun (13) Türkçe, %4,8'inin (1) İngilizce dillerinde verildiği, yedi derse ilişkin veriye ulaşılammadığı belirlenmiştir. Derslerin %95,2'sinin (20) üç saatlik ders olduğu, bir dersin verisine ulaşılammadığı görülmektedir. Derslerin %33,3'ünün (7) yedi, %28,6'sının (6) altı ve %23,8'inin (5) sekiz AKTS değerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Derslerin %33,3'ünün (7) ön koşul içermediği ve 14 dersin ise ön koşul ile ilgili verilerine ulaşılammadığı görülmektedir.

Tezsiz Yüksek Lisans Düzeyinde İç Denetim ile İlgili Derslerin Özellikleri

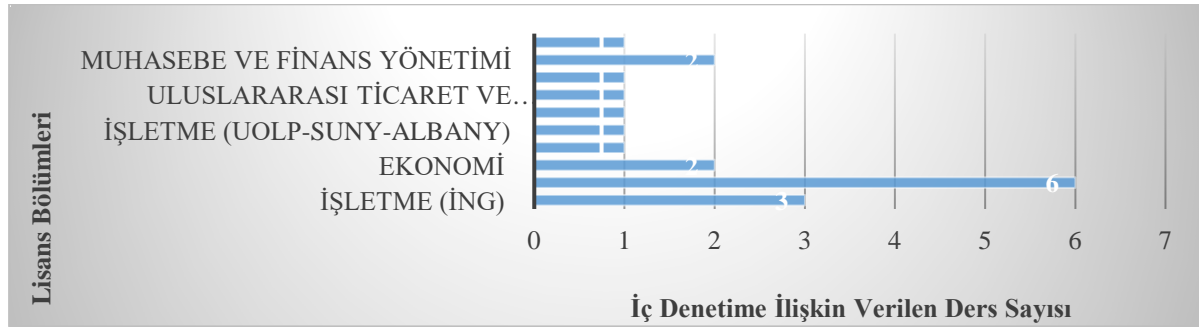
Verilen 6 farklı dersin Tablo 4'e göre toplamda 8 kez listelendiği, tüm derslerin seçmeli ders statüsünde ve üç saatlik dersler olduğu gözlemlenmiştir. Derslerin %75'inin (6) Türkçe, %25'inin (2) ise diğer dillerde verildiği belirlenmiştir. AKTS değerleri dikkate alındığında; üç dersin 8, iki dersin 7, iki dersin 6 ve bir dersin 10 AKTS olduğu tespit edilmiştir. Dört dersin ön koşul bilgilerine ulaşılmazken, dört derste ön koşul aranmadığı görülmektedir.

Doktora Düzeyinde İç Denetim ile İlgili Derslerin Özellikleri

Verilen 6 farklı ders Tablo 4'te görüleceği gibi toplamda 10 kez listelenmiş olup; derslerin %80'i (8) seçmeli ve %10'u (1) zorunludur. Bir ders hem zorunlu hem de seçmeli olarak tespit edilmiş olup, Tablo.4'e kaydedilmemiştir. Derslerin %70'inin (7) Türkçe, bir dersin ise yabancı dilde verildiği, iki derse ilişkin de veriye ulaşılammadığı gözlemlenmiştir. Sekiz dersin üç saatlik ve bir dersin dört saatlik (Tablo 4'te diğer olarak sınıflandırılmıştır) olduğu, beş dersin ön koşulunun olmadığı, kalan beş dersin ise ön koşul bilgilerine ulaşılammadığı görülmektedir. Derslerin AKTS değerleri incelendiğinde 7 AKTS derinde beş dersin (%50), 6 AKTS değerinde üç (%30) ve kalan iki dersinde 5 ve 8 AKTS değerlerinde olduğu belirlenmiştir. Bulgular incelendiğinde doktora düzeyinde iç denetim ile ilgili derslerin AKTS değerlerinin oldukça farklılık gösterdiği görülmektedir.

6.3.4. İç Denetim ile İlgili Derslerin Bölüm ve Programlara Göre Dağılımı

Grafik 1, lisans düzeyinde bölümlere göre iç denetim ile ilgili derslerin çeşitliliğini göstermektedir.

Grafik 1. Lisans Düzeyinde Bölümlere Göre İç Denetim ile İlgili Ders Sayıları

Buna göre, altı ders ile iç denetim ders çeşitliliği en yüksek olan bölümün işletme bölümü olduğu, hemen arkasından üç ders ile İngilizce işletme bölümünün geldiği görülmektedir. Muhasebe ve finans yönetimi ile ekonomi bölümlerinde ise iç denetim ile ilgili iki farklı dersin yer aldığı belirlenmiştir. Bulgular değerlendirildiğinde iç denetimin alan itibarıyla işletme kapsamında yer almasının işletme bölümündeki çeşitliliğin fazla olmasını doğurduğu, ayrıca lisans düzeyinde iç denetim ile ilgili dersleri veren bölüm sayılarının görece fazla olduğu ifade edilebilir.

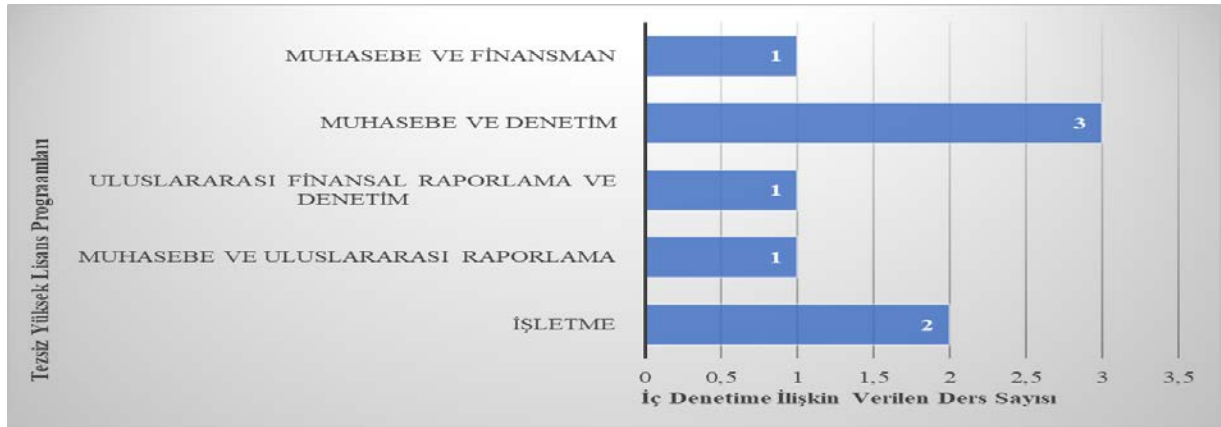
Tezli yüksek lisans düzeyinde iç denetim ile ilgili derslerin programlar bazında çeşitliliği Grafik 2’den görülebilmektedir.

Grafik 2. Tezli Yüksek Lisans Düzeyinde Programlara Göre İç Denetim ile İlgili Ders Sayıları

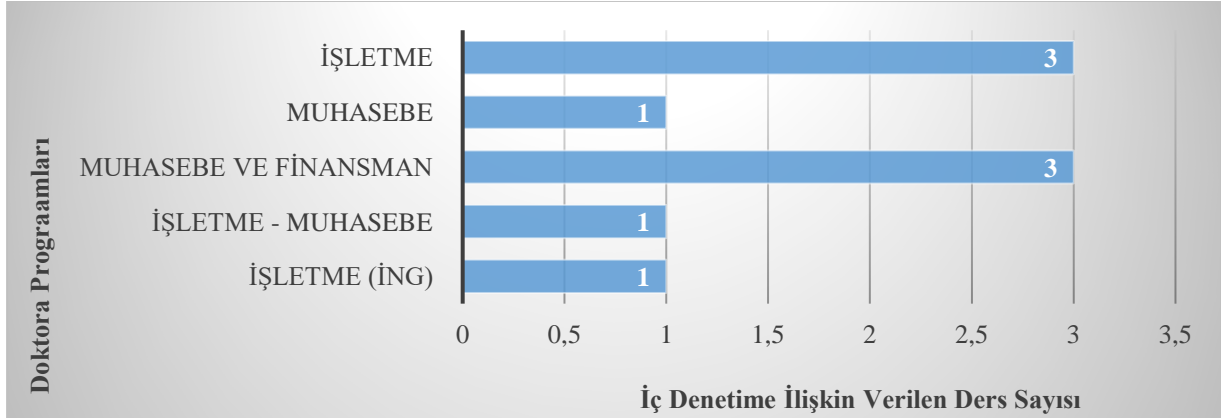
Grafik incelendiğinde iç denetime ilişkin en yüksek ders çeşitliliğinin, beş ders ile muhasebe ve finans programı kapsamında olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra işletme programları kapsamında dört, muhasebe programları kapsamında iki farklı iç denetim dersinin olduğu görülmektedir. Ayrıca incelenen üniversiteler içerisinde, iç denetim başlıklı tek tezli yüksek lisans programı olan “İç Denetim ve Risk Yönetimi” programının İstanbul Üniversitesi bünyesinde yer aldığı, başlığında “iç denetim” geçen iki farklı ders olduğu gözlemlenmiştir. Bulgular değerlendirildiğinde tezli yüksek lisans düzeyinde iç denetim derslerine yer veren program çeşitliliğinin fazla olmasının olumlu olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte İstanbul Üniversitesi’nde olduğu gibi, başlı başına iç denetim üzerine oluşturulmuş tezli yüksek lisans programlarının artırılmasının, iç denetçi adayları için son derece faydalı olacağı düşünülmektedir.

Grafik 3, tezsiz yüksek lisans düzeyinde iç denetim ile ilgili derslerin programlara göre dağılımını göstermektedir. Buna göre, en çok çeşitliliğe sahip programın muhasebe ve denetim programı olduğu ve üç farklı iç denetim dersinin verildiği belirlenmiştir. Bununla birlikte işletme programı kapsamında iki farklı iç denetim dersinin müfredatlarda yer aldığı görülmektedir. Daha önce de ifade edildiği gibi, tezsiz yüksek lisans programlarında iç denetim ders çeşitliliği artırılarak iç denetim konusunun toplumun geniş kesimlerine yayılması sağlanabilir.

Grafik 3. Tezsiz Yüksek Lisans Düzeyinde Programlara Göre İç Denetim ile İlgili Ders Sayıları

Grafik 4'te doktora programları kapsamında iç denetim derslerinin sayıları görülmektedir.

Grafik 4. Doktora Düzeyinde Programlara Göre İç Denetim ile İlgili Ders Sayıları

Muhasebe ve finansman programı ile işletme programlarında üç farklı iç denetim dersinin yer aldığı tespit edilmiştir. Doktora düzeyinde eğitim alan öğrencilerin akademik kariyerlerinin başlangıcında olan akademisyenler olması nedeniyle, özellikle bu düzeydeki programlarda iç denetim ile ilgili ders çeşitliliğinin artırılmasının mesleğin gelişimi açısından büyük önem arz ettiği söylenebilir. Bu doğrultuda doktora program müfredatlarının güncellenmesi önerilmektedir.

7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Ekonomik ve toplumsal dönüşümün yaşandığı günümüzde iş dünyasında meydana gelen teknolojik gelişmelerin, geleceğin şekillendirmesinde önemli rolü olduğu söylenebilir. Bu gelişmelerin gelecekte de artarak devam edeceği gerçeğinden hareketle, işletme faaliyetlerinin ve uygulamalarının oldukça dinamik bir yapıda olacağı düşünülmektedir. Bu durumun; işletme faaliyetleri ve süreçlerinin etkin yönetilmesini, risklerin doğru tespit edilerek gerekli önlemlerin zamanında alınmasını, iç kontrollerin verimliliğinin artırılması için gerekli değerlendirmelerin yapılmasını zorunlu hale getirerek iç denetim fonksiyonunun önemini daha da artıracığı ifade edilebilir. Belirtilen zorunlulukların, iç denetim alanında bireysel yetkinliklerin ön plana çıkmasına ve yetkinliklerin kazanılması için iç denetim eğitimine duyulan ihtiyacın artmasına neden olacağı söylenebilir.

Araştırma kapsamında; başlığında “iç denetim”, “içsel denetim” ve “internal audit(ing)” içeren dersler incelemiş olup, ilgili dersler araştırma bulguları içerisinde “*iç denetim ile ilgili dersler*” olarak ifade edilmiştir. Bu doğrultuda incelenen toplam 52 üniversitenin %48,1’inde çeşitli düzeylerde iç denetim ile ilgili derslere yer verildiği, %51,9’unda ise iç denetim ile ilgili hiçbir derse rastlanmadığı tespit edilmiştir. İç denetimin iş dünyasındaki gelişim hızı dikkate alındığında bu durum, Kavut ve Adiloğlu’nun (2017) çalışmalarındaki değerlendirmelere paralel olarak Türkiye’de yükseköğretim sürecinde iç denetim eğitimi ile ilgili gelişmenin istenilen düzeyde sağlanamadığı şeklinde değerlendirilebilir.

İç denetim ile ilgili çeşitli düzeylerde ders veren 25 üniversitenin %52’sinin lisans ve %56’sının yüksek lisans düzeyinde ilgili derslere yer verdiği belirlenmiştir. İç denetim ile ilgili toplumsal farkındalığın artırılması adına, derslerin lisans düzeyinde verildiği üniversite sayılarının artırılması gerektiği ifade edilebilir. Clune ve Gramling’in (2012), Kurnaz ve Serçemeli’nin (2018) çalışmalarında önerildiği gibi TİDE başta olmak üzere iç denetim konusunda yetkili meslek örgütlerinin veya kamu kurumlarının, üniversitelerle iş birliği yaparak çeşitli çalıştaylar, seminerler ve eğitimler düzenlemesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

İç denetim ile ilgili derslerin, bazı üniversitelerin birbirini takip eden düzeylerinde aynı adla verildiği ve içeriklerinin aynı olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun eğitim-öğretim sürecini aynı üniversitede devam ettiren öğrenciler açısından olumsuz bir izlenim bırakacağı, bu nedenle Vinten (2004), Plant ve Slippers’ın (2015) çalışmalarında sunulan önerilere benzer nitelikte eğitim düzeylerine paralel olarak iç denetim ile ilgili derslerin, değişik adlarla ve genişleyen içerikleriyle müfredatlarda yer alması için ihtiyaç duyulan düzenlemelerin yapılması önerilmektedir.

İç denetim ile ilgili derslerin büyük çoğunluğunun tüm düzeylerde ön koşul içermediği, AKTS değerlerinin düzeylerine ve üniversitelere göre değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. İç denetim ile ilgili derslerin nitelikleri incelendiğinde, lisans düzeyindeki derslerin çoğunun seçmeli ve üç saatlik derslerden oluştuğu gözlemlenmektedir. İç denetim meslek mensuplarının çoğunluğunun lisans mezunu olduğu daha önce yapılan çalışmalarda görülmektedir. Bu nedenle mesleğin gerektirdiği yetkinliklere sahip iç denetçi sayısının artırılabilmesi için ilgili derslerin X. Wang ve Y. Wang (2022) çalışmalarında da değinildiği gibi özellikle lisans düzeyinde zorunlu ders statüsünde verilmesi önerilmektedir. Ayrıca tezli-tezsiz yüksek lisans ve doktora

düzeyindeki iç denetim ile ilgili derslerin çoğunluğunun seçmeli ve yine üç saatlik derslerden oluştuğu belirlenmiştir. İç denetim konusunda farkındalığın artırılabilmesi için özellikle tezli-tezsiz yüksek lisans düzeyinde daha çok programda iç denetim ile ilgili derslere yer verilmesi gerektiği, hatta üniversitelerin iç denetim üzerine yeni yüksek lisans programları tasarımlarının faydalı olabileceği düşünülmektedir. Doktora düzeyinde oldukça az sayıdaki üniversitede iç denetim ile ilgili derslere rastlanmaktadır. İç denetim konusunda akademik camiada farkındalığının artırılması ve gelişim sağlanabilmesi, doktora düzeyinde iç denetim ile ilgili dersleri veren üniversitelerin sayısının artırılmasına bağlıdır. Özellikle bu düzeyde, iç denetim sürecinin uygulamalı olarak tecrübe edilebilmesine imkân tanıyacak şekilde, program müfredatlarının TİDE ile iş birliği yapılarak yeniden tasarlanması sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Adiloğlu, Burcu (2011), İç Denetim Süreci ve Kontrol Prosedürleri, Türkmen Kitabevi. İstanbul
- Ağca, Ahmet (2007), “Üniversitelerimizde Verilen Denetim Eğitiminin Teknolojiye Bağlı Olarak Değişen Denetim Olgusu ve Denetçi Profili Karşısındaki Durumu”, Muhasebe ve Denetime Bakış, 22, Mayıs, ss.41-65.
- Akdoğan, Nalan - Umut Doğan, Deniz (2022), “Türkiye’de Muhasebe Eğitiminin Dünü, Bugünü ve Geleceği”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 25 (Özel Sayı), Eylül, ss.390-414.
- Akıncı, Metin Seren (2023), “İç Denetimin Geleceği: Yönetişim Bahçivanı”, TİDE Academia Research, 4(2), ss.83-116.
- Barac, K.- Motubatse, K.- Erasmus, L.- Van Staden, J. (2013), “Are the knowledge areas covered by dedicated internal auditing programmes currently offered by South African public universities meeting expectations?”, Southern African Journal of Accountability and Auditing Research, 15, pp. 17-29.
- Bircan, N. Gözde (2020), “İç Denetimde Yapısal Değişim ve Dönüşüm: İç Denetçilerin Farkındalığı ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma”, Muhasebe Enstitüsü Dergisi, 63, ss. 67-83.
- Chu, Jenny - Florou, Annita - Pope, Peter F. (2022), “Auditor University Education: Does it Matter?”, European Accounting Review, 31(4), pp. 787-818.
- Clune, Richard R. - Gramling, Audrey A. (2012), “Hiring Recent University Graduates into Internal Audit Positions: Insights from Practicing Internal Auditors”, Current Issues in Auditing, 6(2), pp. A1-A14.
- Deran , Ali - Erduru, İncilay - Özşahin Koç, Filiz (2022), “Türkiye’deki Devlet Üniversitelerinin Lisans Programlarında Yer Alan Denetim Dersi Müfredatının İncelenmesi”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 25 (Özel Sayı), Eylül, ss. 566-578.

- Drake, Julie (2011), "Adding Value to Audit Education through 'Living' Cases", *Accounting Education: an international journal*, 20(2), pp. 203-222.
- Dünya Ekonomik Forumu (2020), *Mesleklerin Geleceği Raporu*, (<https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020>, 05.10.2023)
- Dünya Ekonomik Forumu (2023), *Mesleklerin Geleceği Raporu*, (<https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023>, 05.10.2023)
- Erdoğan, Murat (2012), "VUK-TFRS Geçiş Sürecinde Üniversitelerde Denetim Eğitim ve Öğretim Döngüsü Önerisi ve Web Tabanlı Bir Yazılım ile Denetim Uygulaması", *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 5(2), ss. 55-84.
- Foster, Sheila D. - Greenawalt, Mary Brady (1995), "Internal auditing education: a comparison across countries", *Managerial Auditing Journal*, 10(3), pp. 31-36.
- Görmen, Murat - Korkmaz, Göksel (2022), "Kurumsal Sürdürülebilirlik İçin Sürdürülebilir İç Denetim: Geleceğin İç Denetim Fonksiyonu", *Denetişim*, 25, Temmuz, ss. 94-115.
- Güler, Ahmet - Halıcıoğlu, Mustafa Bülent - Taşgın, Serkan (2015), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma* (2. baskı), Seçkin Yayıncılık
- İç Denetçiler Enstitüsü (IIA The Institute of Internal Auditors-IIA), (<https://www.theiia.org/>, 23.08.2023).
- Jokipii, Annukka - Rautiainen, Antti (2023), "Quo Vadis, Internal Auditing? A Vision for Internal Auditing in 2030", *International Journal of Auditing*, pp. 1-15.
- Karaca, Halime (2023), "İç Denetimin Tarihsel Gelişimi ve İç Denetim Düzenlemeleri", *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 25, Temmuz, ss. 55-68.
- Kavut, F. Lerzan - Adiloğlu, Burcu (2017), "Türkiye'de İşletme Eğitimi Veren Üniversitelerde Lisans ve Lisansüstü Programlarda İç Denetim Eğitimi: Mevcut Durum Analizi ve E-Dönüşüm Bilişim Teknolojileri Üzerine Görüş ve Beklentiler", 36. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, 3-7 Mayıs 2017, Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi, (<https://www.youtube.com/watch?v=UieGFmSiK6Q&list=PLSxPYhpxy4DNpxsjGZaQCNxgMgZ0rJv2K&index=7>) (27.08.2023)
- Kıllı, Mustafa - Küçüktüfekçi, Murat (2018), "Türkiye'deki Üniversitelerde TMS/TFRS Eğitimi Üzerine Bir Araştırma", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 51, ss. 39-66.
- Kıral, Bilgen (2020), "Nitel Bir Veri Analiz Yöntemi Olarak Doküman Analizi", *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, ss. 170-189.
- Koç, Sultan (2022), "İşletmelerde İç Denetim ve İç Kontrol Yapısı Etkileşimi", *İşletme*, 3(1), ss. 105-120.

- Kurnaz, Ersin - Serçemeli , Murat (2018), “İç Denetçilerin Üniversitelerde Verilen Denetim Eğitiminden Beklentileri Üzerine Bir Araştırma”, *Ombudsman Akademik*, 5(9), Temmuz-Aralık, ss. 223-236.
- Munteanu, Victor - Zaharia, Dragos Laurentiu (2014), “Current Trends in Internal Audit”, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, pp. 2239 – 2242.
- Öner, Özlem - Uyar, Metin (2018), “Vekâlet Teorisi Bağlamında Denetim Faaliyetlerinin Ve Kontrol Sistemlerinin Yönetim Riskine Etkisi: Küçük Ve Orta Boy İşletmelerde Bir Uygulama”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20 (Özel Sayı), ss.66-91
- Özdoğan, Burak - Öncü, Semra (2016), “Türkiye’de İç Denetim Mesleğinin Güncel Durumu: Bir Araştırma”, *Yönetim ve Ekonomi*, 23(1), ss. 19-33.
- Plant, Kato – Slippers, Jana (2015), “Improving the Business Communication Skills of Postgraduate Internal Audit Students: A South African Teaching Innovation”, *Innovations in Education and Teaching International*, 52(3), pp. 310-321.
- Sabuncu, Birsal (2018), “İç Denetim Anlayışındaki Değişiklikler ve Gelişmeler”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20 (Özel Sayı), ss. 779-789.
- Sak, Ramazan - Şahin Sak, İkbâl Tuba - Öneren Şendil, Çağla - Nas, Eşref (2021), “ Bir Araştırma Yöntemi Olarak Doküman Analizi”, *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), ss. 227-256.
- Tiftik, Canan (2022), “Kurumsal Yönetişimin İlke ve Yaklaşımları Çerçevesinde İşletmelerde İç Denetimin Yeri ve Önemi: Sistematik Bir İnceleme”, *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(1), ss. 46-63.
- TİDE-Türkiye İç Denetim Enstitüsü Derneği (2019), *Uluslararası Mesleki Uygulama Çerçevesi*, 1. Baskı, TİDE, İstanbul
- THE- Times Higher Education, 2023 Dünya Üniversite Sıralamaları, (<https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2023/world-ranking>, (26.04.2023)
- Times Higher Education, (<https://www.theia.org> (23.08.2023).
- Vinten, Gerald (2004), “The Future of UK Internal Adit Education: Secularisation and Submergence?” *Managerial Auditing Journal*, 19(5), pp. 580-596.
- Wagner, Johannes Martin (2016), “Continuous Auditing - The Future of Internal Audit?”, 27th IBIMA Conference, Innovation Management and Education Excellence Vision 2020: Regional Development to Global Economic Growth, Milan, Italy, International Business Infromation Management Association (IBIMA), pp. 3244-3252.
- Wang, Xin - Wang, Yueyang (2022), “Undergraduate Students’ Perception of Audit Course: Based on the Interview of Accounting Students”, *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 653, pp. 719-724.

Wessels, P. L. (2007), “An Analysis of the Current IT Education Offered to Accounting Students at South African Universities”, South African Journal of Accounting, 21(1), pp. 103-126.

Yıldız, Arif – Yılmaz, Tuncay (2020), “Uluslararası Mesleki Uygulama Çerçevesi Açısından İç Denetim Süreci ve Değerlendirilmesi”, İşletme Bilimi Dergisi, 8(2), ss.257-282